

29.10.2020

חיוניות הטמעת שיקולי ביטחון תזונתי במרכז משרד הפנים לאספקת תווי מזון לצורך הבטחת איכות המזון ובריאות הציבור

לפי פרסומים, השר דרעי פעל להקצות סכום של שבע-מאות מיליון ₪ לטיפול במשבר אי הביטחון התזונתי עקב משבר הקורונה, משבר בריאותי וכלכלי, אשר הוביל לעלייה דרמטית בבקשות לסיוע במזון, גם בקרב אוכלוסיות שמעולם לא נזקקו לכך. אי-בטחון תזונתי הינו בעיה בריאותית, כלכלית וחברתית בעלת היקפים משמעותיים של כ-20% מכלל האוכלוסייה טרום הקורונה, כפי שנמצא בסקרים של הלמ"ס בשנים 2012 ו-2016 ועלייה דרמטית בשיעורים מאז פרוץ הקורונה, כפי שעולה מסקרים שנערכו ודיווחי עמותות חסד.

הנסיקה בשיעורי אי הביטחון התזונתי מהווה פגיעה רב ממדית בבריאות הציבור ובעלת השלכות ארוכות טווח להגדלת שיעורי התחלואה והתמותה בישראל מכלל מחלות כמו גם מקורונה. חשוב להאיר ולהדגיש כי תזונה לקויה ומזיקה מהווה את סיבת התחלואה והתמותה הראשית בישראל, עם כ-10,000 נפטרים מדי שנה כתוצאה מהשמנה ותזונה לקויה. שיעורי ההשמנה והסוכרת גבוהים משמעותית בקרב האוכלוסיות במעמד הסוציאקונומי הנמוך, כאשר נשים מתחת לקו העוני נמצאות בסיכון כפול להשמנה מנשים מעל קו העוני. השמנה ו/או תת תזונה בקרב נשים בהריון ואחריו מגדילות את הסיכון של העובר לחלות בבגרותו בהשמנה, סוכרת מחלות לב וכלי דם, סוגי סרטן מסוימים ועוד. כמו כן, הללו מגדילות את הסיכון למומים בעובר וסבוכים בהריון ובלידה לאם ולעובר. שיעורי הסוכרת מגיעים לכ-25% בקרב האוכלוסייה במצב סוציאקונומי נמוך וידוע שעל כל סוכרתי מאובחן יש לפחות עוד סוכרתי או טרום סוכרתי. יש לציין שהתזונה המזיקה הוגדרה על ידי ארגון הבריאות העולמי כבעלת סיכון גבוה יותר לבריאות הציבור מסיגריות ואלכוהול גם יחד. בתקופה של משבר עולמי על רקע בריאותי לא ניתן להכביר במילים על חשיבותה של הנגשת התזונה הבריאה לכלל האוכלוסייה ולאוכלוסייה באי בטחון תזונתי בפרט.

לפיכך התזונה לאוכלוסייה באי ביטחון תזונתי הנה בבחינת תרופה ומחייבת הנגשת סל מזון בריא בסיסי להבטחת הבריאות, הגדילה, ההתפתחות הקוגניטיבית ואף הבריאות הנפשית.

בימים אלו התפרסם מכרז לניהול מערך אספקת תווי מזון עבור זכאים ברשויות המקומיות על ידי משרד הפנים שיינתנו כתמיכה ישירה למשפחות שייבחרו על בסיס הנחות בארנונה והנחה בגין אזרחות. **אנו מברכים על גיוס תקציב משמעותי לטיפול ממוקד באי ביטחון תזונתי.** אולם, מעין

במכרז עולות מספר נקודות המחייבות עדכון של המכרז כדי שאכן ישמש לטיפול בביטחון התזונתי של מקבלי התלושים:

1. בנוסח המכרז לא מופיע המונח בטחון תזונתי כלל, אלא רק תלושי מזון, עובדה המלמדת על מהלך של העברת כספים אשר לא בהכרח ישפרו את הביטחון התזונתי של מקבליו.
2. בנוסח המכרז נרשם כי "בתו יהיה רשאי המשתמש הסופי לרכוש את כל המוצרים המוצעים **אצל הקמעונאי**, למעט טבק, ואלכוהול" - לפי יעוד זה מקבלי התו יוכלו לרכוש באמצעות מוצרים שאינם מזון, ולפיכך לא בהכרח יסייע לביטחון התזונתי שהוא ייעודו של התקציב לפי החלטת הממשלה ביום 16.8.2020 על הקצאת 700 מיליון ש"ח בעבור בטחון תזונתי למשפחות חלשות.
3. לאור העובדה שהאוכלוסייה באי-בטחון תזונתי נמצאת בסיכונים בריאותיים תזונתיים מרובים כדוגמת השמנה, סוכרת ועוד, יש חשיבות גדולה שבעתיים להנגשת התזונה הבריאה להם בכלל. בתקופת הקורונה החשיבות של סל המזון הבריא קריטית במיוחד, לאור הסיכון המוגבר לסיבוכי קורונה, אשפוז ואף תמותה לאוכלוסייה עם גורמי סיכון תזונתיים. לפיכך, **אנו קוראים להגדיר סל מזון בריא בסיסי ומגוון תרבותית** אשר ניתן יהיה לרכוש באמצעות תווי המזון ובדומה לסיגריות ואלכוהול שאינם ניתנים לרכישה בשל השפעתם המזיקה על הבריאות, יוגדרו מזונות מזיקים שלא ניתן יהיה לרכושם.
4. לאור כל זאת, התמיכה הכלכלית באוכלוסייה באי בטחון תזונתי צריכה להיות מוגדרת לפי סל מזון בריא בסיסי כפי שבמיזם הלאומי לביטחון תזונתי, מרבית הסכום החודשי (500 ש"ח הנטען בכרטיס רכישה) מוקדש לירקות, פירות ומוצרי מזון יבש בריאים. מחקרים מהעולם מלמדים שחלוקת כספים, ללא מנגנון המבטיח שהכסף ינותב לתמיכה ברכישת מזונות המקדמים את בריאות הנתמכים, עלולים להחריף את הסיכונים הבריאותיים והנטל על המשפחות ומערכות הבריאות והכלכלה.
5. הנחה בארנונה אינה מהווה קריטריון תקף או מקובל לאומדן אי בטחון תזונתי, לפיכך, חלוקת תלושים לפי קריטריון זה עלולה להדיר אוכלוסיות נרחבות באי בטחון תזונתי, תביא לבזבז כספי ציבור ותחטא למטרת היזמה שהנה, להגן על המעגלים המתרחבים של אלו שמתווספים ויתווספו למעגלי אי הביטחון התזונתי. על החלוקה להתבצע על פי קריטריונים מקצועיים: תזונתיים, כלכליים ובריאותיים המבוססים ושקופים לכול. חיוני שכל המהלך, גם (ובמיוחד) בשגרת חירום, ינוהל באופן מושכל ומתכליל על בסיס נתונים וקריטריונים אובייקטיביים ומדידים (הכוללים פרמטרים תזונתיים, בריאותיים וכלכליים) עם דגש על הנגשת סל מזון בריא בסיסי. הביטוח הלאומי ערך בעבר ויודע לבצע סיקור לאי בטחון תזונתי. סיקור כנ"ל יכול גם להתבצע באמצעות רופאי המשפחה. אנו סבורים שיש להשתמש בגורמים מקצועיים אלו כדי לאתר נכונה את הנמצאים באי-בטחון תזונתי.
6. אנו מודאגים מהעובדה שלתווי המזון יהיה תאריך תפוגה של חמש שנים!
"תוקפו של התו לא יפחת מחמש שנים מיום ביצוע הפעימה האחרונה על ידי המשרד לאותו תו, בהתאם לחוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 36, התשע"ד-2014). תוקף התו ייכתב באופן ברור על גבי התו". זהו סעיף נוסף במכרז אותו חשוב לשנות. מטרת התוויים הנה לתמוך

בביטחון התזונתי של האוכלוסייה, מידית ומדי חודש בחודשו! **אנו ממליצים על מנגנון של כרטיסים נטענים** כפי שקיים בפילוט של המיזם הלאומי לביטחון תזונתי. כרטיסים אלו נטענים מדי חודש בחודשו ובכך מבטיחים את השימוש ליעוד של שיפור הביטחון התזונתי.

7. טיפול באי-בטחון תזונתי מחייב מערכת שתעסוק באופן שוטף באיתור האוכלוסיות באי בטחון תזונתי, טיפול, מעקב והדרכה תזונתית כחלק מהמיזם. לפיכך יש להכניס למכרז **רכזים לביטחון תזונתי** כפי שקיימים במיזם לביטחון תזונתי שיתבססו על עובדים סוציאליים ודיאטנים כדי להבטיח טיפול כוללני באי הביטחון התזונתי. כאמור, הנגשת תווי קנייה לבדם אינם מהווים פתרון לבעיה מורכבת בריאותית, תזונתית כלכלית המחייבת ארגז כלים לצורך בחירת, רכישת המזונות הבריאים וניהול תזונה מותאמת תרבותית לטיפול באי הביטחון התזונתי.

אנו קוראים למשרד הפנים ולממשלה להתאים לאלתר את המכרז כך שיכלול את ההתאמות הנדרשות להבטחת השימוש בתקציב הייעודי לביטחון תזונתי של 700 מיליון השקלים, כולל הרחבת הקריטריונים לקבלת התווים לכלל האוכלוסיות החלשות בישראל כולל אלה שהצטרפו למעגל זה במשבר הקורונה כפי שמפורט גם במכתב של מרכז עדלה לשר הפנים בנוגע לקריטריונים מתאריך 8.10.2020.

במידת הצורך, נשמח לייעץ ולעזור בגיבוש הקריטריונים המתאימים.

בברכה,

דר' דורית אדלר, נשיאת הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא

פרופ' אהרון טרואן, המכון לביוכימיה מדעי המזון ותזונה וביה"ס למדעי התזונה, הפקולטה לחקלאות מזון וסביבה ע"ש

פרופ' חגי ליון, יו"ר איגוד רופאי בריאות הציבור בישראל, ההסתדרות הרפואית

פרופ' נדב דוידוביץ', יו"ר פורום בריאות הציבור, ההסתדרות הרפואית

ד"ר ורד קאופמן-שריקי, המחלה למדעי התזונה, ביה"ס למדעי הבריאות, אוניברסיטת אריאל

דר' אלון שפון, יו"ר הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא

דר' יעל קופרמן, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא, מכון וייצמן למדע